

**Kulturikkut eriagisassat tigussaangitsut illersorneqarnissaat pillugu UNESCO-mi
isumaqatigiissutip, 17. oktober 2003-imeersup, danskinit
atortussanngortinneqarnissaanik Namminersorlutik Oqartussat oqaaseqaatissaanut
aalajangiiffigisassatut siunnersuut**

pillugu

**Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu
Ataatsimiititaliap**

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip aappassaaneerneqarnerani saqqummiunneqartoq

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu
Ataatsimiititaliaq suliarinninnermini ukuningga inuttaqarpoq:

Juliane Henningsen, Inuit Ataqtigiit

Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit

Andreas Uldum, Demokraatit

Malik Berthelsen, Siumut

Naja Pedersen, Atassut

Debora Kleist, Juliane Henningsenimut sinniisussaq, Inuit Ataqtigiit

UKA 09-mi ulloq 2. oktober 2009 siullermeerinerup kingorna siunnersuut Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Ataatsimiititaliamit misissorneqarpoq. Ataatsimiititaliami suliarinninnermut atatillugu ataatsimiititaliaq Naalakkersuisumik Mimi Karlsenimik ilisimatitsiffiusumik ataatsimeeqateqarpoq. Ilanngulluguttaaq Nunatta Katersugaasivia takuniarneqarpoq katersugaasiviup tungaaniit suliassaq qanoq ingerlanniarneqarnerasoq tusarniarlugu.

Siunnersuutip imarisai

Siunnersuut Inatsisartunit akuersissutigineqarpat danskit isumaqatigiissummik atortussanngortitsinerannut Kalaallit Nunaat ilanngutissaaq.

Isumaqatigiissut nunarsuaq tamakkerlugu kulturikkut pinngortitamilu eriagisassat illersorneqarnissaat pillugu UNESCO-p isumaqatigiissutaanut 16. november 1972-

imeersumut tapertaavoq, tassani sammivigineqarlutik kulturikkut eriagisassat tigussaasut illersorneqarnissaat.

Isumaqatigiissutip siunertaraa:

- Kulturikkut kingornussat tigusaanngitsut illersorneqarnissaat.
- Inuiaqatigiit, ataatsimooqatigiit inuillu ataasiakkaat kulturikkut kingornussaata tigusaanngitsut ataqineqarnerisa siuarsarnissaat.
- Sumiiffinni, nunami tamarmi nunallu tamat akornanni kulturikkut kingornussat tigusaanngitsut pingaaruteqassusiisa ilisimaneqarnissaa aammalu kulturikkut kingornussat taakku nersoqatigiissutigineqarnissaasaq qulakkeerneqarnissaa.
- Nunat tamat akornanni suleqatigiinnermik ikioqatigiinnermillu pilersitsinissaq.

Kalaallit Nunaat isumaqatigiissummut ilannguppat, tamatuma kingunerissavaa isumaqatigiissutikkut naalagaaffinnut isumaqatigiissuteqartunut pisussaaffiliunneqartunik eqquutsisinissamut Kalaallit Nunaata akisussaaffeqalernera (akisussaaqataalernera). Taamaattorli danskit naalagaaffiat nunatut isumaqatigiissuteqartut isumaqatigiissutip naammassineqarnissaanut akisussaasuusaaq, aamma Kalaallit Nunaanni. Kalaallit Nunaata naalagaaffeqatigiinnerup iluani namminersortutut inissisimanerata kingunerisaanik inatsisitigut aqutsinikkullu pisussaaffiit Namminersorlutik Oqartussanut tunniunneqartut iluini isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaanni malinneqarnissaata qulakkeerneqarnissaanut Kalaallit Nunaat nammineerluni pisussaaffeqalerpoq.

Naalagaaffiit isumaqatigiissuteqartut isumaqatigiissutikkut pingaarnertut makkuninnga pisussaaffilerneqarput:

- Naalagaaffimmik ilaanni (territoriaminni) kulturikkut kingornussat tigussaasuungisut illersornissaat qularnaarumallugu pisariaqartunik iliuuseqarneq (isumaqatigiissummi aalajangersagaq 11, imm. a).
- Naalagaaffimmik ilaanni pigineqartunik kulturikkut kingornussanik tigussaasuunngitsunik assigiinngitsunik suussusiliineq nassuiaanerlu.

Naalagaaffiit isumaqatigiissuteqartut isumaqatigiissutikkut makkuninnga pisussaaffilerneqarput:

- Naalagaaffimmik ilaanni kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut pillugit ataatsimik arlalinnilluunniit nalunaarsuiffiliornissaq. Nalunaarsuiffiit taakku akuttunngitsumik nutarterneqartassapput (Isumaqatigiissummi aalajangersagaq 12, imm. 1).

- Iliuutsit isumaqatigiissutip piviusunngortinneqarnissaa anguniarlugu aalajangiunneqartut pillugit FN-ip ataatsimiititaliaanut nalunaarusianik nassiussisarnissaq – matumani inatsisitigut maleruaqqusatigulluunniit iliuutsit ilanngullugit. (Assersuutigalugu inuiannut sorlernut atanerup sutigut tamatigut immikkoortitsissutaajunnaarnissaa pillugu FN-ip isumaqatigiissutaanut, naalliutsitsisarneq pillugu FN-ip isumaqatigiissutaanut kiisalu meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigiissutaanut atatillugu nalunaarusiornissamik pisussaaffiit assingusut aamma atuupput. Nalunaarusianut taakkununga Kalaallit Nunaata ilanngussassaanik Danmark piniartarpoq).

Kiisalu isumaqatigiissummi artikel 13 malillugu naalagaaffiit isumaqatigiissuteqartut makku suliniutigissavaat:

- a) Kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut inuiaqatigiinni atuunnerisa siuarsarnissaannut sammisumik pingaarnerusutigut politikkissamik akuersissuteqarneq, kulturikkullu kingornussat taamaattut illersornissaasa pilersaarusiortluni sulianut ilaatinnissaat.
- b) Territoriamik iluanni kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut illersornissaannut sullissivimmik pisinnaasaqarluartumik ataatsimik arlalinnilluunniit toqaanissaq imaluunniit pilersitsinissaq.
- c) Kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut, tassungalu annermik ilanngullugit kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut ulorianartorsioqqajaasut, sunniuteqarluartumik illersornissaat siunertaralugu ilisimatuussutsikkut, teknikkikkut eqqumiitsuliornikkullu ilisimatusarnerit tapersernerat.
- d) siunertamut naapertuuttumik inatsisitigut, teknikkikkut, allaffissornikkut aningaasaqarnikkullu iliuusissat aalajangiunnerat, makkua siunertaralugit:
  - I. suliffeqarfiit, kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut ingerlannissaannik ilinniartitsiffiusut aamma ataatsimoorfiit inillu kulturikkut kingornussat taamaattut ingerlannissaannut saqqummersinnissaannullu naatsorsuussat aqutugalugit ingerlatitseqqittut, pilersinnissaannik nukittorsarnissaannilluunniit tapersiinissaq.
  - II. kingornussat pineqartut immikkut ittut iserfigineqarsinnaanerannut killiliinermi ileqqusut ataqqillugit, kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut iserfigineqarsinnaanissaasa qularnaarnissaat.

III. suliffeqarfinnik, kulturikkut kingornussanik tigussaasuunngitsunik
 uppersaasarsuisussanik iserfigineqarsinnaanissaannillu
 ajornannginnerulersitsisussanik, pilersitsinissaq.

Isumaqatigiisummi artikel 14 malillugu naalagaaffiit isumaqatigiissuteqartut makku suliniutigissavaat:

- (a) inuiaqatigiinni kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut suussusernissaat, ataqineqarnissaat pitsanngorsarnissaallu, anermik makku aqqutigalugit:
  - (i) innuttaasunik anermillu inuusuttunik ilinniartitsineq paasinnilersitsinerlu,
  - (ii) ataatsimooqatigiit inuiaqatigiillu pineqartut akornanni immikkut ittunik ilinniartitsinerit,
  - (iii) kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut illersornissaat siunertaralugu pisinnaasanik annertusaanerit, pingaartumillu ilanngullugit aqutsinerup ilisimatusarnerullu iluanni pisinnaasanik annertusaanerit, aamma
  - (iv) aaqqissuussaangikkaluamik ilisimasanik ingerlatsitseqqittarneq,
- (b) kulturikkut kingornussanik tigussaasuunngitsunik ulorianartorsiortitsinnaasut pillugit aamma suliniutit isumaqatigiisut manna naapertorlugu aallartinneqartut pillugit innuttaasunik ilisimatitsineq,
- (c) pinngortitami sumiiffiit aamma eriagisassat, ataavarnissaallu kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut ersersinnissaannut pisariaqartut, illersornissaat pillugu ilinniartitsinerit siuarsarnerat.

Kiisalu isumaqatigiisummi artikel 15-imi allassimavoq:

Kulturikkut kingornussat tigussaasuunngitsut illersorniarlugit suliniutit iluanni naalagaaffiit isumaqatigiissuteqartut tamarmik sapinngisamik qularnaarniassavaat inuiaqatigiit, ataatsimooqatigiit siunertamullu naapertuuffiatigut inuit ataasiakkaat, kulturikkut kingornussanik pineqartunik pilersitsisut, ataavartitsisut ingerlatitseqqittullu peqataatinnaat taakkunangalu aqutsinermut akuutinnissaat.

Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Siunnersuut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu Kalaallit Nunaannut kinguneqartussaangimmat aalajangiiffigisassatut siunnersuummi taaneqarpoq.

Siunnersuutilli aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunerisassaannik naliliinermini Kultuqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup tunngavigisai isumaqatiginagit Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup tusarniaanermut akissummini nalunaarutigaa. Tusarniaanermut akissut isumaliutissiisummut matumunnga ilanngussatut ilanngunneqarpoq.

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermit, Ilisimatusarnermit Ilageeqarnermullu Naalakkersuisup ataatsimiititaliamik isumasioqatiginnilluni ataatsimeeqateqarnermini ilisimatitsissutigaa siunnersuutit UKA 09/93 aamma UKA 09/94 atuutsilernissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimanngitsoq.

Taamaattumik isumaqatigiissut naapertorlugu Kalaallit Nunaata pisussaaffimmik tigusinera Naalakkersuisoqarfimmut aningaasaliissutaareersut iluini ingerlanneqarsinnaassasoq pisariaqarpallu taarsiutitut sipaaruteqarnikkut aningaasalersorneqarsinnaassasoq ataatsimiititaliamit tunngavissaatinneqarpoq.

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Siunnersuut siullermeerinermi Inatsisartunit isumaqatigiittunit taparserneqartoq akuerineqartussatut inassutigineqartoq ataatsimiititaliap maluginiarpa. Naalakkersuisut Inatsisartullu assigalugit ataatsimiititaliaq isumaqarpoq danskit siunnersuummik atortuulersitsinerannut Kalaallit Nunaat ilanngutissasoq.

Taamaattorli aalajangiiffigisassatut siunnersuutip tunngavilersuutitaani Naalakkersuisut ima allannerat ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq, *”isumaqatigiissut illersuinermi iliuutsinut tunngatillugu allattuiffinnik suliaqarnissamut nutarterisarnissamullu taamaallaat pisussaatisimmat. Oqaaseq ”sulissutiginiarneqassaaq” tassaavoq illersuinermi iliuusissat allat taaneqartut eqqarsaatigalugit kaammattuineq”*.

Tamanna ima pasineqarsinnaavoq Naalakkersuisut isumaqatigiissummi artikel 13-imut, 14-imut aamma 15-mut pituttugaasutut imminnut isiginngitsut.

Isumaqatigiissummi artikel 13-15 eqqartuussivitsigut malersorneqaataasinnaanngitsutut ilusilerneqarsimanerat ataatsimiititaliamit ilaatigut eqqortuunerarneqarsinnaavoq. Uani eqqartorneqartut tassaapput anguniagassat aalajangersimasut (imaluunniit Naalakkersuisut oqaasii malillugit ”kaammattuutit”), naalagaaffiit isumaqatigiissuteqartut atsiornermikkut ilannguffigisaat. Artikelit pineqartut Namminersorlutik Oqartussanut inatsisitigut pituttuisuunatik ileqqorissaarnikkulli naalakkersuinikkulli pituttuisuusutut isigineqartariaqarput.

Isumaqatigiissutilli Kalaallit Nunaannut atuuttunngortinneqarnissaa Inatsisartunit taparserneqarpat, Inatsisartunit ersarissumik naatsorsuutigineqartarpoq isumaqatigiissummi anguniakkat pisussaaffiillu Naalakkersuisunit malinneqassasut. Isumaqatigiissutip atortuulersinneqarneranut ilanngunnissaq pillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuummik Inatsisartut akuersinermikkut isumaqatigiissut Naalakkersuisut ingerlatsineranni tunngavissanut ilannguppaat.

Taamaalilluni isumaqatigiissummi artikel 13-15-imik malinninniarlutik Naalakkersuisut iliuseqarnissaat ataatsimiititaliamit soqutigineqarluni malinnaavigineqassaaq.

Minnerpaamik Danmarkip Naalagaaffiit Peqatigiit ataatsimiititaliaannut nalunaaruteqarneranut Kalaallit Nunaata ilanngussaata nuutinneranik pissarsisinneqartarnermigut isumaqatigiisut atortuulersinniarlugu Naalakkersuisut sulinerat pillugu ingerlaavartumik ilisimatinneqartarnissani ataatsimiititaliap qinnutigaa.

Inassuteqaatit

**Siuliani allassimasutut paasinnilluni siunnersuut akuersissutigineqassasq
ataatsimiititaliap isumaqatigiittup inassutigaa.**

Taama oqaaseqarluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Juliane Henningsen
Siulittaasoq

Harald Bianco
Siulittaasup tullia

Andreas Uldum

Malik Berthelsen

Naja Pedersen